

Aan de leden van de Tweede Kamer
Postbus 20018
2500 EA 'S-GRAVENHAGE

Onderwerp

Lessons learned - vervolgstappen

Datum	Referentie	Inlihtingen bij	Bijlage
10-09-2020	20-0622/TR/RS	Thomas Ronnes t.ronnes@iederin.nl	

Geachte leden van de Tweede Kamer,

Vorige week dinsdag 1 september heeft u een Kamerbrief ontvangen ter beantwoording/uitvoering van de motie Van den Berg. Wij zijn blij dat de Kamer met deze motie heeft ingestemd en dat er nu aandacht is voor de geleerde lessen uit de fase die achter ons ligt voor de situatie van mensen met een beperking of chronische ziekte. We dienen ons als samenleving voor te bereiden op een eventuele tweede golf. Daarbij moeten we verdere uitsluiting en achterstand voor mensen met een beperking of chronische ziekte voorkomen en misstanden zoals in de eerdere fase vermijden.

Met deze reactie op de Kamerbrief delen wij graag ons beeld van de geleerde lessen en vragen wij uw aandacht voor de volgende noodzakelijke stappen.

De Kamerbrief is op een aantal punten te rooskleurig

In de Kamerbrief worden sommige aspecten net wat mooier voorgesteld dan dat ze in de praktijk daadwerkelijk zijn. Zo vielen samspraak en goede informatievoorziening aan cliënten en naasten en de medezeggenschap via cliëntenraden weg bij vrijwel alle aanbieders - niet slechts in een deel van de organisaties.

Zo wordt onvoldoende erkend dat veel (paramedische) zorg en ondersteuning intramuraal en extramuraal weg viel en niet of slechts mondjesmaat wordt gecontinueerd. Dit heeft grote persoonlijke consequenties, zoals snelle verslechtering van de gezondheid of voor sommigen zelfs een invaliderende of levensbedreigende situatie.

Zo is het nog niet zo dat veel van de zorg en ondersteuning en reguliere zorg grotendeels is opgestart. Met name over dagbesteding en logeeropvang ontvangen wij nog altijd meldingen over sterk beperkte mogelijkheden of moeizame opstart. Sommige locaties voor dagbesteding gaan pas in oktober weer open. Voor logeeropvang zijn bijna geen mogelijkheden beschikbaar. Aanbieders kwamen laat en langzaam in actie.

Bezoekadres
Churchillaan 11
3527 GV Utrecht

Postadres
Postbus 169
3500 AD Utrecht

T 030-720 00 00
E post@iederin.nl
I www.iederin.nl

KvK 30250451
Bank NL28 ABNA 0973 89 41 21

- **Wat in de brief opvalt is dat de uitvoering van afspraken, aangekondigd onderzoek of te nemen maatregelen erg traag gaan. Wij roepen het kabinet, brancheorganisaties en zorgaanbieders op afgesproken maatregelen en acties met meer urgentie uit te voeren. Met alleen afspraken op papier zijn we er niet. Nodig is dat scherp wordt toegezien op het nakomen van afspraken. Een routekaart of handreiking moet ook echt in de praktijk worden gebracht.**

Mensen met een verhoogd gezondheidsrisico moeten zichzelf kunnen beschermen

Er zit een groep mensen met een verhoogd gezondheidsrisico al maandenlang in (zelfgekozen) thuisisolatie zonder perspectief op deelname aan de samenleving. De precieze omvang van deze groep is niet bekend. Op basis van de RIVM-lijst van aandoeningen die zorgen voor een verhoogd risico, het aantal patiënten met een hart- of longaandoening of immuunziekte en raadpleging van onze achterban is de inschatting dat het gaat om meer dan honderdduizend mensen.

Wij hebben verschillende mogelijkheden aangedragen om het perspectief van deze groep te vergroten. Denk daarbij aan aparte winkeltijden voor deze groep, het beter handhaven van bestaande maatregelen of het verstrekken van medische mondmaskers voor deze groep.

Daar is vooralsnog te weinig mee gedaan.

Minister De Jonge verwacht in de eerste helft van deze maand meer duidelijkheid te kunnen geven over de medische mondmaskers, na advies van het RIVM en een uitspraak van het OMT. Wij gaan ervan uit dat deze medische mondmaskers bescherming kunnen bieden, aangezien ze daar in het ziekenhuis ook voor dienen. Onze indruk is dan ook dat het meer een politieke afweging is, als gevolg van schaarste-verdeling. Uit signalen vanuit onze achterban blijkt dat mensen met een verhoogd gezondheidsrisico zichzelf willen beschermen met medische mondmaskers, in de zorg, bij deelname aan het maatschappelijk leven, in het onderwijs of op het werk. Zij geven in toenemende mate aan het gevoel te hebben dat die mogelijkheid ze wordt onthouden.

- **Het is belangrijk meer inzicht te krijgen in de omvang van het aantal mensen met een verhoogd gezondheidsrisico. Wilt u minister De Jonge vragen te onderzoeken hoe groot deze groep is?**
- **Wij doen een dringende oproep voor een pakket maatregelen, waaronder het verstrekken van medische mondmaskers en veilige, afgebakende winkeltijden voor mensen met een kwetsbare gezondheid, zodat zij zich niet langer zonder perspectief, thuis in isolatie zijn gedwongen.**

Bied organisaties van mensen met een beperking of chronische ziekte volwaardige inbreng in de beleidsadvisering en beleidsbepaling met betrekking tot corona

In de fase die achter ons ligt was het brede perspectief van mensen met een beperking of chronische ziekte onvoldoende in beeld waardoor maatregelen niet passend of niet uitvoerbaar waren voor ruim twee miljoen mensen met een ziekte of beperking en hun mantelzorgers en/of huisgenoten. Hierdoor kwamen mensen op extra achterstand te staan en hebben zij extra uitsluiting ervaren. Zo waren lang geen beschermingsmiddelen beschikbaar voor mantelzorgers en bij de herstart van het OV werd niet nagedacht over de toegankelijkheid.

Uit een Ieder(in)-panelonderzoek waaraan ruim 2100 mensen deelnamen, blijkt dat de coronacrisis de levenskwaliteit van mensen met een beperking of chronische ziekte flink heeft aangetast. Eind mei gaven de respondenten hun leven gemiddeld een 5.8 en gaf 38% hun leven een onvoldoende. Voor de crisis was dit gemiddeld een 7.4 en gaf 9% het leven een onvoldoende. De helft van de respondenten is er de afgelopen maanden lichamelijk op achteruit gegaan: 45% heeft last van eenzaamheid, ruim 40% heeft last van stress of psychische klachten.

Deze zorgelijke signalen geven aan dat er voor deze groepen veel meer aandacht en inzet nodig zijn. Onze ervaringen in de afgelopen maanden maken ook duidelijk dat er bij het OMT en andere adviseurs weinig tot geen bekendheid of kennis met de leefwereld van mensen met een beperking of chronische ziekte aanwezig is. Het is dus noodzakelijk dat vertegenwoordigende organisaties met dit perspectief een plek krijgen in de overlegstructuren zoals het OMT aangaande beleidsadvies aan het kabinet. Maak gebruik van hun ervaring en kennis zodat de adviezen van het RIVM of het OMT verantwoord en passend zijn voor deze mensen.

Het is een mooie eerste stap dat een Arts Verstandelijk Gehandicapten (AVG) wordt toegevoegd aan het OMT. Deze heeft echter vooral een focus op mensen met een verstandelijke beperking en intramuraal zorg, terwijl minstens zo'n grote groep mensen met een beperking of chronische ziekte thuis woont en van huis uit moet deelnemen aan de samenleving. Dit laatste perspectief ontbreekt dus nog altijd.

- **Wij verzoeken u het kabinet te vragen vertegenwoordigende organisaties van mensen met een beperking of chronische ziekte een plek te geven in de overlegstructuren zoals het OMT of de vaste kring adviseurs. Zodat ook vanwege het perspectief van de grote groep mensen met een lichamelijke/somatische aandoening, die zonder COVID-19 een volledig zelfstandig bestaan leiden, serieuze inbreng krijgt. Op dit moment staan zij – ondanks het constructieve contact met ambtelijk VWS – te ver af van beleidsadvies en beleidsbepaling.**

Mantelzorgers hebben meer nodig dan alleen uitspreken van waardering

In de brief spreekt minister De Jonge zijn waardering uit voor naasten die een extra zorgtaak op zich namen na het beperken van bezoek, het wegvallen van dagbesteding of door het ontbreken van zorgprofessionals. Dit is mooi, maar deze mantelzorgers hebben meer nodig om de zorg voor hun naaste en hun andere verplichtingen vol te houden.

- **Wij roepen gemeenten op niet te bezuinigen op ondersteuning en respijtzorg voor mantelzorgers van kinderen, jongeren, volwassenen met een beperking of een chronische aandoening.**
- **Wij vragen u minister De Jonge te verzoeken gemeenten erop aan te spreken dat zij voldoende respijtzorg en andere vormen van ondersteuning bieden aan mantelzorgers. Met name het aanbod van respijtzorg en logeeropvang moet snel uitgebreid worden.**

- **Wilt u minister De Jonge oproepen maatregelen en de informatievoorziening ook te bezien vanuit wat nodig is voor mantelzorgers en naasten? Zij zijn nu min of meer aan hun lot overgelaten bij het maken van risicoafwegingen. Kan een zorgverlener al bij hen thuishouden? Wat als één van de ouders ziek wordt? Hoe kunnen ze zichzelf beschermen? Cruciale vragen die zeker in het licht van een mogelijke tweede golf snel beantwoord dienen te worden.**

Plicht tot afstandsonderwijs als kinderen worden thuisgehouden vanwege een kwetsbare gezondheid van het kind zelf of een naaste

In de eerste fase van de crisis is afgesproken om de leerplicht niet te handhaven. Vanaf 1 september wordt de leerplicht wel gehandhaafd. Afgesproken is dat ouders geen boete krijgen als zij hun kind thuishouden vanwege een kwetsbare gezondheid of die van familielid, mits het kind onderwijs op afstand volgt.

Er zijn twee knelpunten op dit moment. Het ministerie van OCW stelt scholen (nog) niet verplicht afstandsonderwijs te bieden wanneer een kind om goede redenen wordt thuisgehouden. Een uitspraak hierover is wel nodig, want daarmee is het recht op onderwijs veiliggesteld. Ook wordt door zo'n uitspraak voorkomen dat ouders een boete kunnen krijgen van de leerplichtambtenaar. Want ouders hoeven geen boete te betalen als het kind afstandsonderwijs volgt, maar dan moet dat wel geboden worden. Dat is nu nergens afdwingbaar.

Een mogelijkheid is dat de onderwijsinspectie toetst op de uitvoering van het volgende artikel uit de toetsingskaders dat luidt: *In verband met de verplichting zorg te dragen voor een ononderbroken ontwikkelingsproces (artikel 2, tweede lid, van de Wet op het voortgezet onderwijs en equivalenten WPO en WEC) moet het bevoegd gezag een alternatief bieden (zoals afstandsonderwijs) als het niet mogelijk en toegestaan is om onderwijs fysiek op school te verzorgen.*

- **Wilt u minister Slob vragen de onderwijsinspectie opdracht te geven te toetsen op de nakoming van de verplichting zorg te dragen voor een ononderbroken ontwikkelingsproces door een alternatief te bieden (zoals afstandsonderwijs) als het niet mogelijk en toegestaan is om onderwijs fysiek op school te verzorgen?**

Zet mensen met een arbeidsbeperking niet verder op afstand

Mensen met een arbeidsbeperking mogen niet onevenredig hard worden getroffen door de crisis. Verschillende onderzoeken van de SCP¹ laten zien dat mensen met een arbeidsbeperking en mensen met een licht verstandelijke beperking extra hard getroffen dreigen te worden. Zij werken vaak op flexibele basis en behoren tot de groep werknemers die het eerst wordt ontslagen. Op basis van de evaluatie van de Participatiewet concludeert het SCP dat sinds de invoering van deze wet hun baankansen nauwelijks verbeterd zijn. De weinige kansen die er zijn, worden door de coronacrisis nagenoeg weggevaagd.

¹ [Kwetsbare groepen op de arbeidsmarkt](#), dd. 09-07-2020, en [Meer meedoen](#), dd. 01-09-2020

Ieder(in) ontvangt daarnaast aanhoudend signalen van mensen die in de risicogroep zitten en toch moeten komen werken omdat de werkgever beoordeelt dat zij niet tot de risicogroep behoren. Daarnaast zijn er ook veel mensen met een partner in de risicogroep, die moeten werken. Zo nemen mensen vrije dagen op om maar niet besmet te raken, om hun eigen leven of dat van hun partner niet in gevaar te brengen. Deze mensen staan voor onmogelijke dilemma's.

- **Geef mensen de mogelijkheid een verklaring van een (bedrijfs)arts of specialist te vragen, die bevestigt dat zij thuis moeten werken/blijven vanwege de kwetsbare situatie van henzelf of van een huisgenoot. Dit biedt mensen met een arbeidsbeperking en hun naasten zekerheid om te kunnen zorgen en werken met doorbetaling van loon.**
- **Zorg voor een inclusief aanbod van maatregelen zodat werkbehoud wordt gestimuleerd en scholing en werk-naar-werk trajecten ten goede komen aan de arbeidsparticipatie van mensen met een beperking.**

Wij bedanken u voor uw aandacht en verzoeken u de Kamerbrief met daarin de lessons learned en de noodzakelijke vervolgstappen in een eigenstandig AO te bespreken.

Illya Soffer,
directeur Ieder(in)